

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 30. januarija 1856.

Moje misli ozir mlinov na sapo.

Kolikor je meni znano, se mlini na sapo v našem cesarstvu ne rabijo dokaj, dasiravno bi utegnili njih raba v nekterih krajih mnogokrat kaj koristna biti. Vém, da marsikdo bo debelo gledal bravši „Mlin na sapo“ in da bode rekel: „No, to je pa spet prazna“. Ako pa okoljšine, v kterih se znajdemo, nekoliko pretehtamo, se lahko prepričamo, da za več krajev naše dežele mlin na sapo ni ravno prazna reč, če bi se saj nekaj tacih mlinov postavilo.

Te baže mlini bi bili za hribovce kaj velika dobrota, kajti oni v doline žito nosijo in zopet moko nazaj na višave z velikim trudom; jesen imajo oni s steljo, lesom in kuho čez glavo dela, da celó ne utegnejo se z moko za zimo preskerbeti, in če sneg kmalo zasuje pota na debelo, vodé in potoki pred ledom presahnejo in mlinske kolesa praznujejo, jim za moko prede, da je joj! Pa tudi v ložki dolini na Notrajskem bi mlin na sapo večkrat zaželen bil, zakaj tukaj morajo včasih večkrat na leto nekteri mlinarji urno svoje kopita pobrati in od strani gledati, kako jim voda mlinske kamne poplakuje, in to se bo tu še dokajkrat in še zmiraj hujo ponavljalo, dokler ne bo umetna roka skozi berdo med Ložem in cerkniškim jezerom odtoka pospešila.

Po naši deželi jug in burja nekterikrat več dni neprenehoma rogovilita in delata veliko škodo pri drevji in poslopji, Burja na Notrajskem celó vojaku drugač vелеva stopati, kakor ga njegovi predstojniki učijo, in če je človek termast in je neuboga, ga kaznuje do kervavega; ona tudi vozarjem, če se ji o pravi dobi iz poti ne umaknejo, naj težje vozove prekucuje. Zakaj bi naši ljudje teh dveh rogovilježev, ki mu delata toliko škode, ne upregali tako, da bi jim tudi kterikrat kaj koristila in sukala mlinske kamne?

Ako v Holandii sapa mlinske kolesa tako vertí, zakaj bi jih pa po notrajskih homeih in gorenskih hribih ne?

Mlin na sapo je dosihmal pri nas nenavadna stvar, toraj bi bilo želeti, da bi kdo natanjčen obris takega mlina z jasnim popisom „Novicam“ izročil in potem ni dvomiti, da bi se tu in tam na Krajskem, kjer je prilika za to, v korist domovine saj nekoliko takih mlinov ne napravilo.

Križnogorski.

Gospodarske stvari.

(Gnoj v hlevih gipsati). V časniku brandenburške gospodarske družbe graja gosp. Koehring slabo glešanje goveje živine in ovác po kmetih v Austrii, na Štajarskem in Krajskem. Ko je dokazal, da gnoj svojo naj boljjo moč zgubi, ko amonjak iz njega izpuhti, priporoča kar more: naj bi gospodarji zadrževali amonjak v gnoji, kar se prav lahko in brez velicij stroškov s tem opravlja, da gnoj v hlevu prav pridno posipajo s gipsom. Koehring pravi, da gnoj v hlevu gipsati je še bolje kot deteljo in travo gipsati.

*) Naj imenuje kdo, kakor mu je drago, mlin „na sapo“, ali mlin „na veter“. Jez ga imenujem „na sapo“, ker na Notrajskem sapa to pomeni kar nemški „Wind“, veter pa tukaj pomeni jug. Gorenci pa tudi pravijo „Plesati na sapo“, toraj jim bo tudi razumno mlin „na sapo“.

Pis.

(Cel ali zdrobljen oves za konje?) Pravda še ni dognana: ali naj se cel oves ali zdrobljen (zmlet) konjem zobati daje. Gosp. Oskar Hoppe iz Holešave terdi v časniku dunajske gospodarske družbe, da je več let oboje skušal in z dobro vestjó zamore sledeče povedati.

Ali želodec kakoršno koli klajo dobro prekuha in prebavi ali ne, se mora pokazati v gnoji, kteri od živine pride; potem — pravi Hoppe — smem reči:

1) da se v gnoji ne kaže noben razložek, naj je konj zobal cel ali zdrobljen oves; tudi se ni vidilo, da bi bil po enem ali drugem bolj rejen;

2) celi oves zobljejo vsi kouji radi, zdrobljenega pa ne;

3) nadušljivim konjem škodje zmleti oves, menda zato, ker ga hlapec ne prerešeta, da bi s prahom vred ne potrosil moke. (Kaj ne more hlapec ovsu pred očistiti, preden ga zdrobí?);

4) pri starih in mladih konjih, kteri zobljejo celi oves, ne prekuha želodec vsih zern; tedaj ni starost tega kriva, ampak le slab želodec pri nekterih konjih;

5) če gospodar nima drobača doma in pošilja oves v mlin, ga gré dokaj v zgubo in zraven tega ima se stroške za to.

Po mojih skušnjah tedaj ne kaže ovsu konjem mleti. Tako govori gosp. Hoppe.

Čudno je, da Angleži, kteri so poterjeni dobri gospodarji, oves meljejo svojim konjem. Ali bi pač oni tako delali, ako bi ne bili prepričani, da zdrobljeni oves konji bolj do čistega pozobljejo kakor celega, kterega gré po njih skušnjah deseti del v zgubo.

Vse poskušajmo; kar je dobro, obderžimo!

(Vosek z bobovo ali grahovo moko zmešan) se večkrat nahaja pri kupčii. Ta sleparija pa se dá lahko spoznati, ako se vosek dene v posodo z vodo in pri ognji zavreti dá; kakor hitro pa voda vreti začne, naj se prelije v drugo posodo, enmalo vitrijola (hudičevega olja) prilije in potem pustí, da se shladi. Moka se bo po tem takem od voska ločila in na verh stopila.

Tudi nekaj zastran obertniške in rokodelske postave.

Ker vse od nove postave za obertnike in rokodelce govori, naj tudi jaz kaj rečem. V M..... sem več let pri rokodelcih bival in po svojih tovarših skozi sedem let s mestnjani se večidel soznanil. Mojster je bil v resnici pravi hišni oče, mojstrina pa skerbna mati, pomagaci ali kseli in učenci so bili pri hiši prav domači kakor sinovi, vsi so pri mojstru stanovali in živež imeli; je kteri zbolel, ga niso v bolnišnico dali, ampak doma mu stregli. Veči prazniki so bili veseli dnevi za vse; viditi je bilo kakor da bi bili vsi rodovina ene hiše, le ena družina.

Dandanašnji se mojster in mojstrina za pomagace in učence malokdaj zmenita, mojster se večidel s pomagacem in pomagac z mojstrom za drugo ne peča kot za plačo; kje da pomagaci stanujejo, kako se živijo, kam da zahajajo in kako se sploh obnašajo, je mojstru malo mar. Mojster po kavarijah politizira, „Presse“ buštabira, v taberne zahaja, čez slabe čase tožuje, in po pomagacih in učencih storjeno